

УДК 349.3

DOI: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2024-47-1-26-35>

ОСОБЛИВИ ПРИНЦИПИ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Белоусов В.Д.

SPECIAL PRINCIPLES OF SOCIAL SECURITY OF MODERN UKRAINE

Belousov V.D.

Стаття присвячена з'ясуванню сутнісного змісту особливих принципів соціальної безпеки сучасної України. Зазначається, що принципами соціальної безпеки сучасної України є вихідні ідеї забезпечення належного рівня соціальної безпеки на макрорівні (у державі загалом) та на мікрорівні (стосується соціальної безпеки громадянина, груп громадян), що випливають з норм соціального права, корелюються концепцією розбудови України в якості держави загального добробуту та обумовлені еволюцією гуманістичного характеру правосвітогляду, сприяючи в комплексі своїх вимог поступовому та незворотному формуванню соціально безпечних умов співжиття людей у сучасній Україні. Принципи соціальної безпеки сучасної України складають цілісну систему, особливе місце в якій займають особливі принципи соціальної безпеки сучасної України. Групу цих засадничих ідей складають принципи, які безпосереднім чином стосуються дій та рішень, безпосередньо пов'язаних із забезпеченням соціальної безпеки сучасної України, а саме визначають сутність і закономірності розвитку діяльності із забезпечення соціальної безпеки сучасної України. До зазначених принципів доцільно відносити, зокрема такі засадничі ідеї: принцип універсальності; принцип адресності; принцип комплексності; принцип адаптивності; принцип наукової обґрунтованості форм, способів і методів соціальної безпеки держави; принцип превентивності; принцип багатосуб'єктності; принцип професіоналізму. На підставі комплексного аналізу змісту виокремлених принципів автор доходить висновку, що ці принципи сприяють тому, щоби процеси формування політики держави в соціальній сфері, а також реалізації цієї політики, серед іншого, охоплювали всіх громадян держави (у деяких випадках, також і не громадян), не допускаючи будь-якої дискримінації у соціальній сфері (звісно, крім позитивної дискримінації), враховуючи при цьому той факт, що заходи щодо забезпечення соціального захисту повинні завжди бути адресними. Також у відповідних процесах повноважні суб'єкти повинні повсякчас враховувати взаємозалежність заходів щодо забезпечення соціальної безпеки, вплив дій і рішень, що об'єктивуються у несоціальній сфері, на рівень соціальної безпеки держави, а також необхідність залучення всіх суб'єктів соціальної сфери у забезпечення соціальної безпеки держави. Крім того, у процесі формування та реалізації соціальної політики слід враховувати об'єктивну потребу науково обґрунтованого попередження соціальних ризиків, завчасного запобігання цим соціальним ризикам і викликам (пом'якшення їх ефекту, коли вони не можуть бути попереджені, усунуті), а також миттєвого реагування на змінні соціальні, економічні та демографічні умови, спроможні позначитися на соціальному благополуччі населення. У вказаних процесах під впливом особливих принципів соціальної безпеки сучасної держави необхідно враховувати й те, що формування та реалізація соціальної політики повинна об'єктивуватись у процесах, до яких будуть залучені різні суб'єкти, не ігноруючи при цьому ту обставину, що соціальна безпека держави насамперед залежить від досвідчених, компетентних та етичних кадрів (професійних публічних службовців), котрі

підлягають публічному контролю та несуть підвищену юридичну відповідальність за свої дії, бездіяльності та рішення.

Ключові слова: держава загального добробуту, особливі принципи, правопорядок, принципи права, соціальна безпека держави, соціальна держава, соціальне право, соціальний захист.

Постановка проблеми. Принципи соціальної безпеки сучасної України виступають як основоположні положення, що лежать в основі сучасної правової доктрини соціальної безпеки. Комплекс цих принципів складає широкий спектр послідовних абстрактних ідей, методологій та підходів, що мають практичне значення, кожен з яких інтерпретує модель встановлення та підтримання належного рівня забезпечення соціально-безпечного буття на території відповідної держави. Побудова на цих принципах сучасної доктрини соціальної безпеки, у відповідності до якої держава реалізує соціальну функцію, забезпечує відповідність діяльності держави цілям, завданням та цінностям правопорядку сучасної соціальної, правової та демократичної держави. Характеризуючись своїм абстрактним характером і широкою застосовністю, принципи соціальної безпеки держави є дієвим орієнтиром для суб'єктів нормотворчої діяльності при правовому регулюванні соціальної безпеки держави, а також для суб'єктів реалізації права при забезпеченні функціонування системи соціальної безпеки, при захисті суб'єктивного права на соціальну безпеку. Відповідні принципи гарантують, що діяльність держави (також громадянського суспільства) сприяє соціально-економічному розвитку суспільства, наближаючи Україну до втілення цінностей держави загального добробуту. При цьому важливо мати на увазі, що до сьогодні принципи соціальної безпеки сучасної України ще не були предметом комплексного наукового дослідження. Враховуючи широту цього теоретичного питання важливо розпочати вирішення відповідної проблеми з визначення сутності

цих принципів та уточнення структури особливих засад соціальної безпеки сучасної України.

Аналіз наукової літератури та невирішені раніше питання. Хоча по сьогоднішній день ще не досліджувалась сутність особливих принципів соціальної безпеки сучасної України слід зауважити, що принципам соціальної безпеки та пов'язаних із нею соціально-правових явищ приділялась увага багатьох науковців, серед яких: Н.О. Бабич [1], В.В. Безусий [2], В.В. Гаєвий [3], С.Ю. Зайцев [4], А.Л. Клименко [5], В.Л. Костюк [6], О.В. Павліченко [7], Д.В. Світовенко [8], О.Г. Чутчева [9] та ін. вітчизняні учені та дослідники. Ґрунтуючись на наукових напрацюваннях цих та ін. науковців можемо сформулювати актуальну наукову думку про структуру особливих принципів соціальної безпеки сучасної України.

Мета статті полягає у з'ясуванні сутнісного змісту особливих принципів соціальної безпеки сучасної України. Для досягнення цієї мети виконуються наступні завдання: 1) сформулювати визначення поняття «принципи соціальної безпеки сучасної України»; 2) окреслити структуру принципів соціальної безпеки сучасної України; 3) проаналізувати виокремлені особливі засадничі ідеї соціальної безпеки сучасної України; 4) узагальнити результати дослідження.

Виклад основного матеріалу. Спершу слід зазначити, що під принципами права доцільно розуміти «об'єктивно існуючі закономірності, виявлені (усвідомлені) та сформульовані в якості фундаментальних (основоположних) ідей (ідеалів), що для забезпечення юридичної визначеності

конкретизуються загальними вимогами імперативного (субімперативного) характеру (як правило закріплених в законодавчих актах чи в інших формах права), а за своїм призначенням – забезпечують цілісність правової системи і правовий порядок в цілому (в процесі нормотворчої діяльності, реалізації норм права та законодавства, визначення правомірності актів, виражених в діях і документах), будучи «координатами» панування права» [10, с. 190]. Враховуючи це, а також цінності соціального права [див., напр.: 11–13; 14, с. 12-15; 15–18], доходимо висновку, що принципами соціальної безпеки сучасної України доцільно розуміти вихідні ідеї забезпечення належного рівня соціальної безпеки на макрорівні (у державі загалом) та на мікрорівні (стосується соціальної безпеки громадянина, груп громадян), що впливають з норм соціального права, корелюються концепцією розбудови України в якості держави загального добробуту та обумовлені еволюцією гуманістичного характеру правосвітогляду, сприяючи в комплексі своїх вимог поступовому та незворотному формуванню соціально безпечних умов співжиття людей в державі.

Принципи соціальної безпеки сучасної України складають цілісну систему, особливе місце в якій займають особливі принципи соціальної безпеки сучасної України. Групу цих засадничих ідей складають принципи, які безпосереднім чином стосуються дій та рішень, безпосередньо пов'язаних із забезпеченням соціальної безпеки сучасної України, а саме визначають сутність і закономірності розвитку діяльності із забезпечення соціальної безпеки сучасної України. До зазначених принципів можемо віднести, зокрема такі засадничі ідеї: принцип універсальності; принцип адресності; принцип комплексності; принцип адаптивності; принцип наукової обґрунтованості форм, способів і методів

соціальної безпеки держави; принцип превентивності; принцип багатосуб'єктності; принцип професіоналізму.

Аналізуючи принцип універсальності слід зазначити, що ця особлива засаднича ідея вимагає, щоби державна політика та її реалізація в соціальній сфері охоплювала всіх громадян (а в деяких випадках і негромадян, зокрема дітей), гарантуючи, що ніхто не залишиться без захисту лише з огляду на їх стать, вік, расу, мову, релігійні погляди тощо. Тобто, виокремлений принцип сприяє соціальній згуртованості суспільства, зменшує нерівність, забезпечуючи комплексні умови соціально безпечного співжиття всіх членів суспільства, в якому (як в інклюзивному суспільстві) кожен може реалізувати свій соціально-правовий потенціал, жити повноцінним життям. Принцип універсальності гарантує, що основні (життєво важливі) послуги, такі як охорона здоров'я, освіта та соціальна допомога, пільги, будуть доступними кожному, незалежно від його соціально-економічного походження, статусу зайнятості чи інших факторів, а саме тоді, коли наявними будуть всі справедливі підстави та умови для отримання відповідної послуги, допомоги та пільг.

Розглядаючи принцип адресності можемо зазначити, що цей ключовий для соціальної безпеки держави принцип вміщує вимоги, у відповідності до яких підкреслюється потреба: по-перше, адаптації публічної політики, а також дій і рішень з її реалізації, що впливають на соціальне забезпечення, до конкретних потреб громадян і груп громадян, а також до існуючих та ймовірних соціальних ризиків; по-друге, перевірки суб'єктами владних повноважень наявності підстав і умов для застосування до відповідних осіб (груп осіб) заходів соціального захисту, а також моніторингу достатності таких заходів. Тобто, суб'єкти

владних повноважень, відповідальні за забезпечення соціальної безпеки держави, повинні використовувати поряд із універсальним, також і диференційований підхід, що унеможливуватиме створення формальних умов соціальної безпеки в державі, за яких заходи соціального захисту будуть адаптивними лише до окремих груп громадян (зокрема, матерів) і не сприятимуть соціальній безпеці інших громадян (приміром, батьків). Таким чином, цей принцип сприяє узгодженню вимог принципу універсальності до неоднозначним умов дійсності, а саме – формує більш справедливе суспільство, забезпечує ефективний розподіл ресурсів, сприяючи тому, щоби найбільш уразливі особи та верстви населення могли отримати необхідну для них підтримку, а саме таку, що не продовжуватиме їх існування в критичних (для їх безпеки) умовах, а сприятимуть виходу з таких умов існування та повноцінному життю.

Стосовно принципу комплексності слід зазначити, що означений принцип передбачає, що дії та рішення суб'єктів владних повноважень у соціальній та в суміжних сферах мають бути цілісними, взаємозалежними, комплексними. Тобто, виокремлена засаднича ідея вимагає дієве визнання того, що: по-перше, забезпечення соціальної безпеки держави є багатогранним питанням, яке потребує скоординованого та комплексного підходу із залученням різних заінтересованих сторін (держави; приватних суб'єктів забезпечення соціальної безпеки; осіб, які потребують соціального захисту; осіб, які можуть потребувати соціального захисту у перспективі; профспілок та інших громадських об'єднань; засобів масової інформації та ін.); по-друге, дії та рішення у соціальній сфері та суміжних сферах мають бути цілісними, взаємозалежними, всеосяжними та охоплювати різні аспекти соціального захисту, а також добробуту

громадян; по-третє, дії та рішення у суб'єктах владних повноважень у сферах, які не стосуються соціальної безпеки держави, можуть мати опосередкований вплив на стан забезпечення соціальної безпеки держави (тобто, органи публічної влади та їх посадові особи завжди повинні діяти соціально відповідальним чином, керуючись також принципом соціальної солідарності).

Принцип адаптивності є засадничою ідеєю, яка забезпечує задоволення об'єктивної потреби у тому, щоб соціальна політика держави, а також дії та рішення з її реалізації були гнучкими та вчасно реагували на зміну соціальних, економічних та демографічних умов в державі та в окремому регіоні держави (зокрема, в частині держави, на якій проводиться антитерористична операція, на якій має місце епідемія інфекційних хвороб, стихійні лиха тощо). Таким чином відповідна засаднича ідея гарантує, що соціальна політика держави загалом та національна система соціального забезпечення повсякчас залишатимуться актуальними та ефективними крізь призму соціальних прав, законних інтересів населення в соціальній сфері, їх актуальних соціальних потреб, а також потенціалу держави щодо задоволення мінливих потреб населення в соціальній безпеці. У практичній дійсності принцип адаптивності, як особливий принцип соціальної безпеки сучасної України, може реалізовуватись шляхом регулярного перегляду, оновлення соціальної політики, програм, соціальних послуг (допомог) і пільг, а також шляхом встановлення дієвих механізмів моніторингу та реагування на нові соціальні ризики та виклики, що прямо чи опосередковано впливатимуть на соціальну безпеку держави.

Принцип наукової обґрунтованості форм, способів і методів соціальної безпеки держави вимагає від суб'єктів владних повноважень, які здійснюють нормативно-

правове, інституційне, кадрове, інформаційне, матеріальне та інше забезпечення соціальної безпеки держави, враховувати в якості безумовної норми те, що політика держави у соціальній сфері має формуватися та реалізовуватися на основі відповідних емпіричних даних та актуальних науково обґрунтованих (доказових) досліджень. Цей принцип забезпечує прийняття обґрунтованих рішень і проведення ефективної політики для підтримки соціальної безпеки держави, адже наукова достовірність формування та реалізації соціальної політики може включати збір та аналіз даних про соціальні показники, оцінку політичних втручань і використання результатів досліджень для інформування щодо розробки та впровадження політики.

Принцип превентивності є ключовою для забезпечення соціальної безпеки держави, адже вимагає від суб'єктів владних повноважень формувати та реалізувати політику в соціальній сфері з урахуванням існуючих та потенційних соціальних ризиків і викликів, шляхом передбачення їх виникнення або посилення їх негативних наслідків на соціальний добробут населення. Проактивний підхід до забезпечення соціальної безпеки, який випливає з цієї засадничої ідеї, дозволяє державі виявляти потенційні проблеми у соціальній сфері ще до їх виникнення чи загострення, а відтак – вчасно впроваджувати політику запобігання або пом'якшення впливу цих ризиків на населення. Превентивні заходи, які на виконання вимог цього принципу, повинні реалізовуватись відповідними суб'єктами, можуть включати програми раннього втручання, заходи оцінки соціальних ризиків та інформаційні кампанії з підвищення обізнаності громадськості про їх соціальні права та інтереси у соціальній сфері (також про можливості реалізації цих прав), а також спрямовані на пропаганду здорового способу

життя, запобігання нещасним випадкам, вирішення нових соціальних проблем.

У свою чергу принцип багатосуб'єктності підкреслює важливість залучення багатьох заінтересованих суб'єктів до формування та реалізації соціальної політики на основі принципів соціальної солідарності, соціальної відповідальності та взаємопідтримки. Означений принцип визнає, що соціальна безпека держави є спільною відповідальністю, а відтак вимагає участі різних суб'єктів, включаючи законодавця, уряд, судову владу, приватних партнерів та суб'єктів громадянського суспільства. Отже, багатосуб'єктність в соціальній безпеці сучасної України сприяє: по-перше, становленню соціального відповідального громадянського суспільства, що керується інклюзивними підходами; по-друге, забезпеченню соціальної відповідальності держави, яка в такому контексті вже не спроможна продукувати суто патерналістські підходи в упорядкуванні соціальної сфери (як це мало в пострадянській період розвитку України); по-третє, забезпечити різноманітний та інтегрований підхід до соціальної політики шляхом залучення різних точок зору та ресурсів до процесу прийняття рішень, що позначаються на соціальній безпеці держави. Таким чином, означений принцип містить вимоги, виконання яких сприяє не лише співпраці та координації між заінтересованими суб'єктами соціальної сфери, але й також посилює загальну стійкість та ефективність системи соціального забезпечення. При цьому вказаний ефект може бути досягнутим у разі, коли цей принцип не буде використовуватись недобросовісно, а саме для розмивання юридичної відповідальності суб'єктів владних повноважень та хаотичності соціально-правового та адміністративно-правового забезпечення національної системи соціального забезпечення.

Принцип професіоналізму вимагає, щоби відповідальними за формування та реалізацію державної політики у соціальній сфері несли насамперед професійні публічні службовці, які характеризуються відповідною компетентністю, рівнем і напрямом освіти, досвідом роботи, етикою та доброчесністю. Таким чином, виконання відповідного принципу сприяє тому, щоби управління національною системою соціального забезпечення здійснювалось органами публічної влади, кадрове забезпечення яких обумовило наповнення їх персоналом у необхідній кількості та якості (тобто, патріотичним, освіченим, досвідченим, компетентним та етичним персоналом), а саме працівниками, які є підзвітними суспільству, підлягають підвищеній юридичній відповідальності за свої дії, бездіяльність та рішення. У зв'язку із цим, можемо дійти висновку, що принцип професіоналізму в контексті соціальної безпеки сучасної України зміцнює авторитет та суспільну довіру до органів публічної служби (та до держави, як гаранта соціальної безпеки у державі), сприяє підвищенню якості впровадження соціальної політики та сприяє кращим результатам реалізації заходів соціального захисту для громадян, а в такому разі соціальна безпека держави буде залежати насамперед від досвідчених, компетентних та етичних кадрів, які підлягають публічному контролю.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Особливі принципи соціальної безпеки України на сьогоднішній день містять низку ключових вимог, які повинні застосовуватись у процесі вчинення дій, прийняття рішень, що можуть прямо чи опосередковано впливати на соціальну безпеку держав, з метою недопущення створення умов соціально небезпечного співжиття громадян. Виокремлені та проаналізовані у цій науковій статті особливі

засадничі ідеї безпосереднім чином сприяють тому, щоби процеси формування політики держави в соціальній сфері, а також реалізації цієї політики, серед іншого, охоплювали всіх громадян держави (у деяких випадках, також і не громадян), не допускаючи будь-якої дискримінації у соціальній сфері (звісно, крім позитивної дискримінації), враховуючи при цьому той факт, що заходи щодо забезпечення соціального захисту повинні завжди бути адресними (зокрема, соціальний захист отримують ті, хто характеризується ознаками особи, котра потребує такого захисту; соціальна політика має враховувати багатополлярність соціальних потреб різних груп населення тощо). Крім того, у відповідних процесах повноважні суб'єкти повинні повсякчас враховувати взаємозалежність заходів щодо забезпечення соціальної безпеки, вплив дій і рішень, що об'єктивуються у несоціальній сфері, на рівень соціальної безпеки держави, а також необхідність залучення всіх суб'єктів соціальної сфери у забезпечення соціальної безпеки держави (між тим, це не повинно розглядатися в якості інструменту для розмиття відповідальної ролі держави, як основного гаранта соціальної безпеки у державі). Також у процесі формування та реалізації соціальної політики слід враховувати об'єктивну потребу науково обґрунтованого попередження соціальних ризиків (також посилення їх негативного ефекту), завчасного запобігання цим соціальним ризикам і викликам (пом'якшення їх ефекту, коли вони не можуть бути попереджені, усунуті), а також миттєвого реагування на змінні соціальні, економічні та демографічні умови, спроможні позначитися на соціальному благополуччі населення. У вказаних процесах під впливом особливих принципів соціальної безпеки сучасної держави необхідно враховувати й те, що формування та реалізація соціальної політики

повинна об'єктивуватись у процесах, до яких будуть залучені різні суб'єкти, не ігноруючи при цьому ту обставину, що соціальна безпека держави насамперед залежить від досвідчених, компетентних та етичних кадрів (професійних публічних службовців), котрі підлягають публічному контролю та несуть підвищену юридичну відповідальність за свої дії, бездіяльності та рішення.

Оцінюючи перспективи подальших досліджень слід зазначити, що в рамках триваючої наукової дискусії про становлення сучасної доктрини соціальної безпеки сучасної України доцільно: по-перше, з'ясувати відповідність нормативно-правової основи соціально-правового режиму соціальної безпеки держави принципам соціальної безпеки сучасної України; по-друге, встановити можливості оптимізації інституційного забезпечення соціальної безпеки сучасної України в контексті вимог особливих принципів соціальної безпеки сучасної держави; по-третє, проаналізувати практику держав-членів Європейського Союзу щодо впровадження ними вимог особливих принципів соціальної безпеки в законодавстві та правореалізаційної діяльності суб'єктів владних повноважень, а також суб'єктів громадянського суспільства.

Література:

1. Бабич Н.О. Загальноправові принципи механізму правового регулювання реалізації соціальної функції держави. *Соціальне право*. 2022. № 4. С. 5-11. doi:10.32751/2617-5967-2022-04-01.
2. Безусий В.В. Принципи соціального захисту державних службовців. *Соціальне право*. 2019. № 1. С. 62-68.
3. Гаєвий В.В. Поняття і ознаки принципів правового регулювання соціальної безпеки в умовах розвитку концепції громадянського суспільства. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 5. С. 711-715. doi:10.24144/2788-6018.2023.05.127.
4. Зайцев С.Ю. Спеціальні принципи соціального захисту працівників поліції в Україні. *Актуальні проблеми приватного та публічного права: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 02 квітня 2021 р.). Харків: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2021. С. 239-242.
5. Клименко А.Л. До питання принципів організації соціального захисту. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2016. Вип. 38, Т. 1. С. 112-118.
6. Костюк В.Л. Принципи права соціального забезпечення: поняття, ознаки, види та тенденції розвитку. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія: *Право*. 2016. № 2 (14). С. 1-18.
7. Павліченко О.В. Принципи соціального захисту жінок. *Соціальне право*. 2020. № 1. С. 90-96.
8. Світовенко Д.В. *Форми та способи реалізації принципу гендерної рівності за трудовим законодавством України: дис. ... д-ра філос.*: 081. Київ, 2023. 248 с.
9. Чутчева О.Г. Адресність як галузевий принцип права соціального забезпечення. *Проблеми законності*. 2011. Вип. 115. С. 68-76.
10. Гладкий В.В. *Нормування трудових прав осіб з інвалідністю: перспективи використання в Україні досвіду США. Формування сучасної парадигми розвитку суспільства: колективна монографія*. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2022. С. 172-194.
11. Андрійв В.М., Вахонєва Т.М. Міжнародно-правові проблеми кваліфікації права на гідний рівень життя. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 75, ч. 3. С. 137-143. doi:10.24144/2307-3322.2022.75.3.22.
12. Бурдоносова М.А. Теоретико-правові аспекти становлення ідеї людської честі та гідності в філософії права. *Topical aspects of social science disciplines and innovative methods and technologies of their learning and teaching: scientific monograph*. Riga: «Baltija Publishing», 2023. С. 19-39. doi:10.30525/978-9934-26-315-6-2.
13. Дяченко О.А. Правове регулювання реалізації прав осіб з інвалідністю у сфері трудових відносин в Європейському Союзі. *Соціальне право*. 2022. № 1. С. 82-98. doi:10.32751/2617-5967-2022-01-09.

14. Епель О.В. Система соціального захисту в Україні як чинник формування соціальної держави: стан, проблеми та стратегія розвитку: монографія. Київ: Людмила, 2023. 196 с.

15. Ковалюмнус Е.Л. Соціально-правове значення правового механізму захисту трудових і соціальних прав суддів. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 3-2. С. 37-41. doi:10.32844/2618-1258.2020.3-2.6.

16. Костюченко О.Є. Соціальне призначення трудового права: проблеми теорії та практики: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.05. Харків, 2018. 449 с.

17. Орловський О.Я., Боднарук М.І. Людська гідність як фундаментальна цінність та першооснова соціальних прав. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право*. 2021. Вип. 67. С. 129-133. doi:10.24144/2307-3322.2021.67.26.

18. Світовенко Д.В. Нормативна основа принципу гендерної рівності у законодавстві України про працю та зайнятість. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2022. Вип. 72, ч. 2. С. 286-290. doi:10.24144/2307-3322.2022.72.87.

References:

1. Babich N.O. General principles of the legal mechanism regulation of implementation of the social function of the state [Zahalnopravovi pryntsyvy mekhanizmu pravovoho rehulivannia realizatsii sotsialnoi funktsii derzhavy]. *Social Law*. 2022. № 4. P. 5-11. doi:10.32751/2617-5967-2022-04-01.

2. Bezusiy V.V. Principles of social protection of civil servants [Pryntsyvy sotsialnoho zakhystu derzhavnykh sluzhbovtziv]. *Social Law*. 2019. № 1. P. 62-68.

3. Haievyi V.V. The concept and characteristics of the principles of legal regulation of social security in the context of the development of the concept of civil society [Poniattia i oznaky pryntsyviv pravovoho rehulivannia sotsialnoi bezpeky v umovakh rozvytku kontseptsii hromadianskoho suspilstva]. *Analytical and Comparative Jurisprudence*. 2023. № 5. P. 711-715. doi:10.24144/2788-6018.2023.05.127.

4. Zaitsev S.Yu. Special principles of social protection of police officers in Ukraine [Spetsialni pryntsyvy sotsialnoho zakhystu pratsivnykiv politsii v Ukraini]. *Actual problems of private and public law:*

materials of the III International science and practice conf. (Kharkiv, April 02, 2021). Kharkiv: KhNPU im. H.S. Skovorody, 2021. P. 239-242.

5. Klymenko A.L. To the issue of the principles of social protection organization [Do pytannia pryntsyviv orhanizatsii sotsialnoho zakhystu]. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*. 2016. Vol. 38 (1). P. 112-118.

6. Kostyuk V.L. Principles of social security law: concepts, features, types and trends of development [Pryntsyvy prava sotsialnoho zabezpechennia: poniattia, oznaky, vydy ta tendentsii rozvytku]. *Journal of the National University "Ostroh Academy". Series: Law*. 2016. № 2 (14). P. 1-18.

7. Pavlichenko O.V. Principles of social protection of women [Pryntsyvy sotsialnoho zakhystu zhinok]. *Social Law*. 2020. № 1. P. 90-96.

8. Svitovenko D.V. Forms and methods of implementation of the principle of gender equality under the labor legislation of Ukraine [Formy ta sposoby realizatsii pryntsyvu hendernoї rivnosti za trudovym zakonodavstvom Ukrainy]: dys. ... d-ra filos.: 081. Kyiv, 2023. 248 p.

9. Chutcheva O.H. Addressability as a sectoral principle of social security law [Adresnist yak haluzevyi pryntsyv prava sotsialnoho zabezpechennia]. *Problems of Legality*. 2011. Vol. 115. P. 68-76.

10. Hladkyi V.V. Standardization of labor rights of persons with disabilities: prospects of using US experience in Ukraine [Normuvannia trudovykh prav osib z invalidnistiu: perspektyvy vykorystannia v Ukraini dosvidu SShA]. *Formation of the Modern Paradigm of the Development of Society: collective monograph*. Kharkiv: SG NTM "New Course", 2022. P. 172-194.

11. Andriiv V., Vakhoniev T. International legal problems of the qualification of the right to a decent standard of living. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*. 2023. Vol. 75(3). P. 137-143. doi:10.24144/2307-3322.2022.75.3.22.

12. Burdonosova M.A. Theoretical and legal aspects of the development of the idea of human honor and dignity in the philosophy of law. *Topical aspects of social science disciplines and innovative methods and technologies of their learning and teaching: scientific monograph*. Riga: «Baltija Publishing», 2023. P. 19-39. doi:10.30525/978-9934-26-315-6-2.

13. Dyachenko O.A. Legal regulation of the realization of the rights of persons with disabilities in the field of labor relations in the European Union [Pravove rehuliuвання realizatsii prav osib z invalidnistiu u sferi trudovykh vidnosyn v Yevropeiskomu Soiuzi]. *Social Law*. 2022. № 1. P. 82-98. doi:10.32751/2617-5967-2022-01-09.

14. Epel O.V. The system of social protection in Ukraine as a factor in the formation of the welfare state: state, problems and development strategy [Systema sotsialnoho zakhystu v Ukraini yak chynnyk formuvannya sotsialnoi derzhavy: stan, problemy ta stratehiia rozvytku]: scientific monograph. Kyiv: Lyudmila, 2023. 196 p.

15. Kovalyumnus E.L. Socio-legal significance of the legal mechanism for the protection of labor and social rights of judges [Sotsialno-pravove znachennia pravovoho mekhanizmu zakhystu trudovykh i sotsialnykh prav suddiv]. *Scientific Bulletin of Public and Private Law*. 2020. Vol. 3-2. P. 37-41. doi:10.32844/2618-1258.2020.3-2.6.

16. Kostyuchenko O.E. Social assignment of labor law: problems of theory and practice [Sotsialne pryznachennia trudovoho prava: problemy teorii ta praktyky]: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.05. Kharkiv, 2018. 449 p.

17. Orlovsky O.Ya., Bodnaruk M.I. Human dignity as a fundamental value and the primary basis of social rights [Liudska hidnist yak fundamentalna tsinnist ta pershoosnova sotsialnykh prav]. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*. 2021. Vol. 67. P. 129-133. doi:10.24144/2307-3322.2021.67.26.

18. Svitovenko D.V. The normative basis of the principle of gender equality legislation of Ukraine on labor and employment. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*. 2022. Vol. 72 (2). P. 286-290. doi:10.24144/2307-3322.2022.72.87.

Belousov V. Special principles of social security of modern Ukraine. - Article.

The article is dedicated to elucidating the essential content of the specific principles of social security in contemporary Ukraine. It is highlighted that these principles constitute the foundational ideas for ensuring an appropriate level of social security both at the macro level (within the entire state) and at the micro level (pertaining to the social security of citizens and groups of citizens). These principles

emanate from the norms of social law, align with the developmental concept of Ukraine as a welfare state, and are influenced by the evolving humanistic nature of legal consciousness. In the totality of their requirements, these principles contribute to the gradual and irreversible establishment of socially secure living conditions for individuals in modern Ukraine. The principles of social security in contemporary Ukraine form a cohesive system, with a distinct emphasis on the special principles of social security in modern Ukraine. This group of fundamental ideas encompasses principles directly associated with actions and decisions crucial to guaranteeing the social security of contemporary Ukraine. Specifically, these principles define the essence and patterns of the development of activities aimed at ensuring the social security of modern Ukraine. It is advisable to include, particularly, the following fundamental ideas among these principles: the principle of universality, the principle of targeting, the principle of complexity, the principle of adaptability, the principle of scientific validity of forms, methods, and techniques of social security of the state, the principle of prevention, the principle of multi-subjectivity, and the principle of professionalism. Through a comprehensive analysis of the content of these principles, the author concludes that they contribute to ensuring that the processes of forming state policy in the social sphere, as well as the implementation of this policy, comprehensively cover all citizens of the state (and in some cases, non-citizens) without allowing any discrimination in the social sphere—except, of course, for positive discrimination. This is in consideration of the fact that measures to ensure social protection must always be targeted. In the relevant processes, authorized entities must consistently consider the interdependence of measures to ensure social security, the impact of actions and decisions instantiated in the non-social sphere on the level of social security of the state, as well as the necessity to involve all subjects of the social sphere in ensuring the social security of the state. Furthermore, in the process of formulating and implementing social policy, one should account for the objective need for scientifically based prevention of social risks, proactive prevention of these social risks and challenges (mitigation of their effects when prevention or elimination is not possible), as well as an immediate response to social variables, economic

factors, and demographic conditions that can influence the social well-being of the population. In these processes, influenced by the special principles of social security of a modern state, it is essential to consider that the formation and implementation of social policy should be instantiated in processes involving various subjects. This should be done without overlooking the fact that the social security of the state primarily depends on experienced, competent, and ethical personnel (professional public servants). These individuals are subject to public

control and bear increased legal responsibility for their actions, inactions, and decisions.

Keywords: *law and order, principles of law, social law, social protection, social security of the state, social state, special principles, welfare state.*

Авторська довідка

Бєлоусов В.Д. – кандидат юридичних наук,
<https://orcid.org/0009-0000-5652-4880>.

Стаття надійшла до редакції 1 травня 2024 р.